
Başvuru Numarası	: 2018 / 446
Toplantı Tarihi / Sayısı	: 26.03.2019 / 81
Karar Numarası	: 2019 / 19
Başvuran	: A.A. (T.C:...)
Adres	: İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap	: İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres	: İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Karara konu başvuruda, İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulan başvuran; kötü muamele yasağının, eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

II. BAŞVURUNUN İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru 09/02/2018 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru dilekçesi ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinde başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
4. Başvuranın iddialarıyla ilgili olarak 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden yazılı görüş istenmiştir. Ceza İnfaz Kurumundan alınan yazılı görüş, 6701 sayılı Kanunun 18'inci maddesinin 2nci fıkrası gereği başvurana iletilmiştir. Başvuranın, muhatap kurumun cevabi yazısına ilişkin yazılı görüşü 13/06/2018 tarihinde alınmıştır.

III. BAŞVURUYA İLİŞKİN OLAYLAR

5. Başvuran, 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsü sonrasında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu gerekçesiyle tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulmuştur. Başvuran, 09.02.2018 tarih ve 446 sayı ile kayda alınan dilekçesinde, özetle; tutukluluk süresince kötü muameleye maruz kaldığını ve FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliği suçlamasıyla tutuklu olanlar arasında ceza infaz kurumu idaresi uygulamaları açısından ayırım yapıldığını iddia etmiştir. Buna göre İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmakta olan başvuran, Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı'na (ALES) başvuru yaptığı halde sınava giremediği için eğitim hakkının ihlal edildiğini, avukatı ile görüştürülmediğini, görüştürüldüğünde görüşmelerinin kayıt altına alındığını, kendi isteği dışında duruşmasının Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) üzerinden yapıldığını, Kuruma sevk edildiğinde çıplak arandığını, zorunlu sevk ve koğuş değişikliklerinin olduğunu ve gereğinden fazla üst araması yapıldığını, eşyalarının bir kısmının kendisine verilmeyerek çöpe atıldığını veya emanet deposunda muhafaza edildiğini, kalabalıklaşma sorunu nedeniyle yatağı bulunmadığından yerde uyumak zorunda kaldığını, farklı suç gruplarıyla birlikte tutulduğunu, bahçenin üzerine çekilen fens teli nedeniyle psikolojisinin bozulduğunu, Kurum revirinden zamanında ve yeterince faydalanamadığını, ilaçlarının düzenli bir şekilde verilmediğini, bir takım sağlık sorunlarının devam ettiğini, ayrıca nakil sırasında ve muayene edilirken kelepçelerinin çıkartılmadığını ve muayene sırasında

görevli memurun odada bulunması nedeniyle hasta mahremiyetine dikkat edilmediğini, açık ve kapalı görüşlerde süreler dikkat edilmediğinden görüşme süresinin kısaldığını, açık görüş ve telefon görüşmelerinde kısıtlamalardan ötürü uzun zamandır akrabalarının çoğuyla görüşemediğini, ayrıca ailesinin ziyaretlerde kötü muameleye maruz kaldığını, çocuk görüşündeki sınırlandırmalardan ötürü çocuğuyla görüşemediğini, eş görüşmesindeki kısıtlamalardan dolayı aile planlaması yapamadığını, ceza infaz kurumu tarafından dilekçelerine cevap verilmediğini ve dilekçeleri üzerine yapılan işlemlerden haberdar edilmediğini, belirli tür ve renkteki kıyafetlerin ve eski kıyafetlerinin kuruma alınmadığını, kargo yoluyla veya ziyaretçilerinden kitap almasına izin verilmediğini ve Kurum kütüphanesinden yeterince faydalanamadığını, ayrımcılık yapılarak Kurumdaki eğitim ve sosyal, sportif, kültürel ve eğlence faaliyetlerine katılmasına izin verilmediğini, maruz kaldığı muameleler nedeniyle insan onurunun zedelendiğini iddia etmekte ve bu bağlamda bu eşitsiz uygulamaların ve onur kırıcı davranışların giderilmesini talep etmektedir.

6. Başvuranın iddialarıyla ilgili olarak 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca, İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte başvuranın, tüm iddialarına ayrı ayrı olarak yanıt verilmiş, İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu)'nın 10/11/2016 tarih ve 2016/4936 sayılı kararı, 16/10/2017 tarih ve 2017/4603 sayılı kararı, 28/11/2016 tarih ve 2016/5284 sayılı kararı, 20/11/2017 tarih ve 2017/5234 sayılı kararı, 10/01/2018 tarih ve 2018/165, 26/02/2018 tarih ve 2018/871 sayılı kararı, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 02/11/2016 tarih ve 77204178-207.04.02/13970/124765 sayılı yazısı, 24/11/2016 tarih ve 66708689-204.03.08-E.3255/135251 sayılı yazısı, İ... Cumhuriyet Başsavcılığının 25/11/2016 tarih ve B.M.2016/37057 sayılı yazısı gönderilmiştir. Ayrıca Ceza İnfaz Kurumu 28/12/2018 tarih ve 2018/50071 sayılı yazısı ile başvuranın kurum revirindeki muayenelerine ve ilgili polikliniklere sevkine ilişkin kayıtları iletmiştir.

7. Başvurana, 6701 sayılı Kanun'un 18inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca muhatabın yazılı görüşü iletilerek kendisinin yazılı görüşleri istenmiş; bu kapsamda başvuran eğitim hakkının engellenmesine ilişkin olarak infaz hâkimliğine başvurduğunu, 26 Şubat 2018 tarihinde avukatla görüşme hakkına ilişkin kısıtlanmaların son bulduğunu ve farklı suç gruplarıyla 29 Mayıs 2018 tarihlerine kadar birlikte kaldığını belirterek adil yargılanma hakkına, kalabalıklaşmaya, farklı suç gruplarıyla birlikte tutulmasına, fens teline, sağlık hakkına, ziyaretçileriyle görüşmelerinin sınırlandırıldığına ve ziyaretçilerine kötü davranıldığına, eş görüşmesinden ödül olarak faydalandırılmadığına, dilekçelerinin işleme konulmadığına, kıyafetlerinin kuruma alınmamasına, kurumda hiçbir faaliyete katılamamasına ve kitaplardan sınırlı olarak faydalanabildiğine ve ayrımcılık yasağının ihlaline ilişkin iddialarını tekrar etmiştir.

IV. İLGİLİ MEVZUAT

A. Ulusal Mevzuat

8. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17'nci maddesine göre "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme*

hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”

9. Anayasanın “Hak Arama Hürriyeti” kenar başlıklı 36ncı maddesine göre “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”*

10. Anayasa’nın “Kanun Önünde Eşitlik” kenar başlıklı 10’uncu maddesine göre “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir [...]*Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

11. Anayasa’nın “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” kenar başlıklı 41’inci maddesine göre “*Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir.”*

12. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 9uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumumuzun “*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*”le görevli olduğu düzenlenmiştir. Aynı Kanunun 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

13. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun “Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı” başlıklı 3’üncü maddesine göre “(1)*Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2)Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.”*

14. 6701 Kanununun “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrasına göre “*Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.”*

15. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “İnfazda Temel İlke” başlıklı 2nci maddesinin ikinci fıkrasına göre “*Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.”*

16. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun “Hapis cezalarının infazında gözetilecek ilkeler” başlıklı 6’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre “*Hükümlüler ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulurlar.”*

17. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun “Avukat ve noterle görüşme hakkı” başlıklı 59’uncu maddesine göre “(1) *Hükümlü, avukatlık mesleğinin*

icrası çerçevesinde avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir. (2) Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde yapılır [...] (4) Avukatların savunmaya ilişkin belgeleri, dosyaları ve müvekkilliği ile yaptıkları konuşmaların kayıtları incelemeye tâbi tutulamaz. Ancak, 5237 sayılı Kanunun 220'nci, İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü ve Beşinci Bölümlerinde yer alan suçlardan mahkûm olan hükümlülerin avukatları ile ilişkisi; konusu suç teşkil eden fiilleri işlediğine, infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürdüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının örgütsel amaçlı haberleşmelerine aracılık ettiğine ilişkin bulgu veya belge elde edilmesi halinde, Cumhuriyet Başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, bir görevli görüşmede hazır bulundurulabileceği gibi bu kişilerin avukatlarına verdiği veya avukatlarınca bu kişilere verilen belgeler infaz hâkimince incelenebilir. İnfaz hâkimi belgenin kısmen veya tamamen verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu karara karşı ilgililer, 4675 sayılı Kanuna göre itiraz edebilirler.”

18. 23/07/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 667 sayılı sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 6’ncı maddesinin 1’inci fıkrasının (d) bendi uyarınca “Tutuklu olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve tâlimat verilmesi veya yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimalinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tutukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir. Tutuklunun yaptığı görüşmenin, belirtilen amaçla yapıldığının anlaşılması hâlinde, görüşmeye derhal son verilerek, bu husus gerekçesiyle birlikte tutanağa bağlanır. Görüşme başlamadan önce, taraflar bu hususta uyarılır. Tutuklu hakkında, tutanak tutulması hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemiyle tutuklunun avukatlarıyla görüşmesi sulh ceza hâkimliğince yasaklanabilir. Yasaklama kararı, tutuklu ile yeni bir avukat görevlendirilmesi için derhal ilgili baro başkanlığına bildirilir. Baro tarafından bildirilen avukatın değiştirilmesi Cumhuriyet savcısı tarafından istenebilir. Görevlendirilen avukata, 23/3/2005 tarihli ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 13’üncü maddesine göre ücret ödenir.”

19. 5275 sayılı Kanunun “Öğretimden yararlanma” başlıklı 76’ncı maddesine göre kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır.

20. 22/11/2016 tarih ve 29896 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü maddesine göre “Terör örgütü üyeliği veya bu örgütlerin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar sebebiyle tutuklu veya hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunanlar, olağanüstü halin devamı ve kurumda barındırıldıkları süre zarfında, ülke genelinde uygulanan merkezî sınavlar

ile örgün veya yaygın her türlü eğitim ve öğretim kurumları ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından ceza infaz kurumu içinde veya dışında yapılan ya da yaptırılan sınavlara giremezler.”

21. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri” başlıklı 71’inci maddesine göre “ *Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir.*” Mezkur kanunun “Hükümlünün muayene ve tedavisi” başlıklı 78’nci maddesine göre “*Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır.*”

22. Aynı Kanunun “Hastaneye sevk” başlıklı 80’inci maddesine göreyse “*Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir.*”

23. 5275 sayılı Kanunun “Zorlayıcı araçların kullanılması” başlıklı 50’nci maddesine göre “(1)Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. (2)Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar, (a) yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için, (b) hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbî nedenlerle, (c) diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle kullanılabilir.”

24. 5275 sayılı Ceza İnfaz ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “Kuruma Alınma ve Kayıt İşlemleri” başlıklı 21’inci maddesinin 1’inci fıkrasına göre “[...]Üstleri ve eşyaları arandıktan sonra kabul odalarına konulur ve hekim muayenesinden sonra kuruma yerleştirme işlemleri yapılır.”

25. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun “Arama” başlıklı 36’nci maddesine göre “*Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Her ay bir kez mutlaka arama yapılır.*”

26. 06/04/2006 tarih ve 26131 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük’ün “Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım” başlıklı 46’nci maddesine göre “(1)Kurumlarda, oda ve eklentilerinde, hükümlünün üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Kurumun tamamında her ay bir kez mutlaka arama yapılır. Oda ve eklentilerinde yapılacak aramalarda bir hükümlü hazır bulundurulur. (2) Hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, çıplak olarak veya beden çukurlarında aşağıda belirtilen usullere göre arama yapılabilir. a) Çıplak arama, hükümlünün utanma duygusunu ihlal etmeyecek şekilde ve kimsenin görmemesini sağlayacak tedbirler alınarak gerçekleştirilir, b) Arama sırasında önce bedenin üst kısmındaki giysiler çıkarttırılır, bedenin alt kısmındaki giysiler üst kısmındaki giysiler giyildikten sonra çıkarttırılır. Bu giysiler de mutlaka aranır, c) Çıplak arama sırasında bedene dokunulmaması için gerekli özen

gösterilir. Aranılan kişinin beden çukurlarında bir şeyin bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin bulunması hâlinde öncelikle, hükümlüden madde veya eşyanın kendisi tarafından çıkartılması istenir, aksi hâlde bunun zor kullanılarak gerçekleştirileceği bildirilir. Beden çukurlarındaki arama, cezaevi tabibi tarafından yerine getirilir, d) Çıplak olarak arama, mümkün olan en kısa süre içinde bitirilir [...] (9) Arama ve sayımlar sırasında insan onuruna saygı esastır.” Mezkur Tüzük’ün “Ziyaret ve görüşlerde uyulacak esaslar” başlıklı 129’uncu maddesinin 6’ncı fıkrasına göre “Hükümlüler, odalarından çıkış ve dönüşlerinde ayrı yerlerde ve farklı memurlarca üst ve eşya aramasına tâbi tutulurlar.” Aynı maddenin 7’nci fıkrası ise aramalarda insan onurunun korunmasını güvence altına almıştır.

27. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun “Hükümlüyü Ziyaret” başlıklı 83’üncü maddesine göre “Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir.”

28. 29805 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’e göre “Kurum mevcudu, güvenliği ve düzeni dikkate alınmak suretiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan, hükümlü ve tutuklular için ceza infaz kurumlarındaki açık görüşler idare ve gözlem kurulu kararıyla iki ayda bir yaptırılabilir.”

29. 5275 sayılı Kanunun “Hükümlünün mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı” başlıklı 68’inci maddesine göre “(1) Hükümlü, bu maddede belirlenen kısıtlamalar dışında, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir.”

30. 01/11/1984 tarih ve 3701 sayılı Dilekçe Kanununun 3’ünü maddesine göre “Türk vatandaşları kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptirler.” Aynı kanunun 7. Maddesine göre “Türk vatandaşlarının ve Türkiye’de ikamet eden yabancıların kendileri ve kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri konusunda yetkili makamlara yaptıkları başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlemin safahatı hakkında dilekçe sahiplerine en geç otuz gün içinde gerekçeli olarak cevap verilir. İşlem safahatının duyurulması halinde alınan sonuç ayrıca bildirilir.”

31. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun “Hükümlünün Giydirilmesi” başlıklı 64’üncü maddesinin 2’nci fıkrasına göre “Hükümlülerin giysileri, iç ve dış güvenlik görevlilerinin giymekte olduğu üniformalara benzer şekil ve renkte olamaz.”

32. 17.06.2005 tarih ve 25848 sayılı Resmi Gazete yayımlanan Ceza İnfaz Kurumunda Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik’in 7’nci maddesine göre

“Hükümlüler; ceza infaz kurumu dışından getirilmesine izin verilen giyim eşyalarından eskiyenlerini, yenileriyle değiştirebilir.”

33. 5275 sayılı Kanunun “Hükümlülerin Gruplandırılması” başlıklı 24 üncü maddesine göre “Hükümlüler; [...] d) Terör suçluları, e) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular, gibi gruplara ayrılırlar. (2) Hükümlüler ayrıca yaşları, hükümlülük süreleri ve suç türleri itibarıyla da gruplandırılırlar.”

34. Aynı kanunun “Hükümlünün barındırılması ve yatırılması” başlıklı 63 üncü maddesi şöyledir: “ (1) Tehlikeli hâli bulunan hükümlü ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlüler ise kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda barındırılırlar. (2) Her hükümlüye yöresel iklime uygun nitelikte tek tip yatak ve yeterli sayıda yatak takımı verilir. (3) Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez. (4) Oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ışık, ısınma, havalandırma ve hijyen sağlanır.”

35. 5275 sayılı Kanunun “Tutukluların Barındırılması” başlıklı 113. Maddesine göre “Tutuklular, maddî olanaklar elverdiğince suç türlerine ve taşıdıkları güvenlik riskine göre ayrı odalarda barındırılırlar. Aralarında husumet bulunanlar ile iştirak hâlinde suç işlemiş olanlar aynı odalarda barındırılmazlar ve birbirleri ile temas etmelerini engelleyecek tedbirler alınır.”

36. 5275 sayılı Kanunun “Sağlığın korunması kurallarına uyma” başlıklı 27’nci maddesine göre “Hükümlü, sağlığının korunması ve salgın hastalıkların önlenmesi için gerekli ve alınmış tedbirlere uymak, kişi sağlığı için tehlike doğuran durumları gecikmeksizin kurum yönetimine bildirmek, kendi ve içinde yaşadığı ortamın temizliğine uygun davranışlar göstermek zorundadır.”

37. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun Ödüllendirme başlıklı 51’inci maddesine göre hükümlüler, kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine etkin katılımları, kurum düzenine karşı tutumları ve kendilerine verilen işlerdeki gayretleri dikkate alınarak teşvik esaslı ödüllerden yararlandırılabilirler. Söz konusu Kanunun üçüncü maddesinin a bendine göre eş görüşmesi ödüller arasında sayılmıştır. Buna göre “Kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli hükümlüler, en geç üç ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmidört saate kadar eşleri ile kurum veya eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın mahrem şekilde görüştürülebilir.”

38. 30.03. 2013 tarih ve 28603 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik’in “Temel İlkeler” başlıklı 5inci maddesinin 1 inci fıkrasının (c) bendine göre “Hükümlü ve tutuklulara ödül verilirken bunların bir hak değil, teşvik esaslı ayrıcalık olarak verilebileceği göz ardı edilemez.” Mezkur Yönetmeliğin 9’uncu maddesine göre mahpusların ödüllendirilmesi ile verilecek ödülün türüne, sayısına, süresine veya geri alınmasına İdare ve Gözlem Kurulu yetkilidir.

39. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun “Kültür ve sanat etkinliklerine katılma, ifade özgürlüğü” başlıklı 60’ncı maddesine göre “*Ceza infaz kurumlarında, olanaklar elverdiğince, kültürün ve sanatın çeşitli dallarını temsil eden programlar hazırlanır ve hükümlülerin bunlara katılmaları hususundaki usûller düzenlenir.*”

40. Aynı kanunun “Kütüphaneden yararlanma” başlıklı 61’inci maddesi şöyledir: “*Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulur. Hükümlüye kurum kütüphanesinden yararlanma imkânı verilir.*”

41. 5275 sayılı Kanunun “Kütüphane ve kurslardan yararlanma” başlıklı 88’inci maddesine göre “*Hükümlü, çalışma saatleri dışında ve belirlenecek düzene göre idarece tertiplenen kurslara katılabilir ve kütüphaneden yararlanabilir. Bu konudaki programlar uzmanların önerileri ve hükümlünün istekleri dikkate alınarak kurum yönetimince belirlenir.*”

42. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun “İnfazda Temel İlke” başlıklı 2’nci maddesine göre “*Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır.*”

43. 30.03. 2013 tarih ve 28603 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hükümlü ve tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik’in “Temel İlkeler” başlıklı 5’inci maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendine göre “*Hükümlü ve tutuklulara; ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî görüşleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılamaz ve sırf bu nedenlerle ayrıcalık tanınamaz.*”

B. Uluslararası Mevzuat

44. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 5’inci maddesine göre “*Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz.*” Beyanname’nin 7’nci maddesine göre “*Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korumasından istifade hakkını haizdir. Herkesin işbu Beyannameye aykırı her türlü ayırdedici muameleye karşı ve böyle bir ayırdedici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.*”

45. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir: "*Yüksek Sözleşmeciler Tarafından kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.*" Sözleşme'nin 3. maddesi şöyledir: "*Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.*"

46. AİHS’in 8’inci maddesi şöyledir: “*Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu*

makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

47. AİHS’in 14’üncü maddesi şöyledir: “*Bu Sözleşme ’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”*

48. Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 2’nci maddesine göre “*Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi her hangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı bu ve haklara saygı göstermeyi taahhüt eder.”* Sözleşmenin 7’nci maddesi ise şöyledir: “*Hiç kimse işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz. Ayrıca hiç kimse, serbest iradesi olmadan tıbbi veya bilimsel bir deneye tabi tutulamaz.”* Sözleşmenin 10’uncu maddesine göre “*Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahiptir.”*

49. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na (Avrupa Cezaevi Kuralları) Ek “Temel İlkeler” alt başlıklı 1 inci maddesi şöyledir: “*Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insan haklarına saygı gösterilerek davranılır.”*

50. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın “Temel İlkeler” alt başlıklı 2’inci maddesi şöyledir: “*Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan herkes cezalandırılmalarına veya tutuklanmalarına hükmedilen kararlar yasal olarak ellerinden alınmayan tüm haklara sahip olmaya devam eder.”*

51. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 3’üncü maddesine göre “*Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır.”*

52. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 4’üncü maddesine göre “*Mahpusların haklarını ihlal eden cezaevi koşulları kaynak yokluğu gerekçe gösterilerek savunulamaz.”*

53. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 5’inci maddesi şöyledir: “*Cezaevindeki yaşam kamusal hayatın olumlu yanlarına olabildiğince yaklaşacak biçimde düzenlenmelidir.”*

54. Avrupa Cezaevi Kuralları’nın 5’inci maddesi şöyledir : “*Alıkonma sürecinin tümü özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin özgür toplumla yeniden bütünleşmelerini kolaylaştıracak şekilde yönetilmelidir.”*

55. Avrupa Cezaevi Kurallarının 24.4 üncü maddesi şöyledir: “*Ziyaretler mahpusların aile ilişkilerini olabildiğince normal bir şekilde sürdürmelerine ve geliştirmelerine izin verecek şekilde düzenlenmelidir”*

56. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek “Dağıtım ve Yerleştirme” alt başlıklı 18.1

inci maddesi şöyledir: “Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olduğunca özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metreküp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır.”

57. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na ek “Kıyafet ve yatak” başlıklı 20.3. maddesine göre “Tüm kıyafetler uygun koşullarda saklanmalı ve ihtiyaç olduğunda değiştirilmelidir.”

58. Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar (Nelson Mandela Kuralları)'nın 4 üncü maddesi şöyledir: “Cezaevi idareleri ve diğer yetkili makamlar, düzeltici, ahlaki, manevi, sosyal ve sağlık – spor temelli- nitelikler taşıyanlar da dahil olmak üzere eğitim, mesleki eğitim, iş ve uygun, mevcut olan başka destek türlerini sunmalıdır.”

59. Nelson Mandela Kuralları'nın 12'nci maddesine göre “Koşuş sisteminin uygulandığı yerlerde, aynı koşuşa bu şartlar altında birbirleri ile uyuşabilecek kişiler dikkatle seçilerek yerleştirilir.”

60. Nelson Mandela Kuralları'nın 24'üncü maddesine göre “Mahpuslara sağlık hizmeti sağlanması devletin bir sorumluluğudur. Mahpuslar, toplumda mevcut olan sağlık hizmet standartlarına sahip olmalıdır ve yasal statüleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaksızın ücretsiz olarak gerekli sağlık hizmetlerine erişebilmelidir.”

61. Nelson Mandela Kuralları'nın 56'ncı maddesine göre “Her mahpus cezaevi müdürüne veya temsilciliğini yapmaya yetkili cezaevi personeline her gün istek veya şikâyetle bulunma fırsatına sahip olmalıdır.”

62. Nelson Mandela Kuralları'nın 58'inci maddesi şöyledir: “Mahpusların gerekli gözetim altında, düzenli aralıklarla aile ve arkadaşlarıyla iletişim kurmalarına izin verilir.”

63. Nelson Mandela Kuralları'nın 60'uncü maddesine göre “Ziyaretçilerin aranması ve kuruma alınma prosedürleri aşağılayıcı olmamalıdır.”

64. Nelson Mandela Kuralları'nın 63'üncü maddesine göre “Mahpusların gazete, dergi veya kurumların özel yayınlarını okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olmaları sağlanır.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Başvuranın iddiaları

65. İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmakta olan başvuran, ALES'e başvuru yaptığı halde sınava giremediği için eğitim hakkının ihlal edildiğini, avukatı ile görüştürülmediğini, görüştürüldüğünde görüşmelerinin kayıt altına alındığını, kendi isteği dışında duruşmasının SEGBİS üzerinden yapıldığını, Kuruma sevk edildiğinde çıplak arandığını, zorunlu sevk ve koşuş değişikliklerinin olduğunu ve gereğinden fazla üst araması yapıldığını, eşyalarının bir kısmının kendisine verilmeyerek çöpe atıldığını veya emanet deposunda tutulduğunu, kalabalıklaşma sorunu nedeniyle yerde uyumak zorunda kaldığını ve farklı suç gruplarıyla birlikte tutulduğunu, bahçenin üzerine çekilen fens teli nedeniyle psikolojisinin bozulduğunu, Kurum revirinden zamanında ve yeterince faydalanamadığını,

ilaçlarının düzenli bir şekilde verilmediğini, bir takım sağlık sorunlarının devam ettiğini, ayrıca nakil sırasında ve muayene edilirken kelepçelerinin çıkartılmadığını ve muayene sırasında görevli memurun odada bulunması nedeniyle hasta mahremiyetine dikkat edilmediğini, açık ve kapalı görüşlerde sürelerle dikkat edilmediğinden görüşme süresinin kısaldığını, bu nedenle şehir dışından gelen akrabaları ile 20 dakika görüşebildiğini, açık görüş ve telefon görüşmelerinde kısıtlamalar olduğunu, yasal kısıtlamalardan ötürü uzun zamandır akrabalarının çoğuyla görüşemediğini, ayrıca ailesinin ziyaretlerde kötü muameleye maruz kaldığını, çocuk görüşü olmadığı için çocuğuyla görüşemediğini, eş görüşmesindeki kısıtlamalardan dolayı aile planlaması yapamadığını, ceza infaz kurumu tarafından dilekçelerine cevap verilmediğini ve dilekçeleri üzerine yapılan işlemlerden haberdar edilmediğini, belirli tür ve renkteki kıyafetlerin ve eski kıyafetlerinin kuruma alınmadığını, kargo yoluyla veya ziyaretçilerinden kitap almasına izin verilmediğini ve kurum kütüphanesinden sınırlı olarak faydalanabildiğini, kendisine ayrımcılık yapılarak Kurumdaki eğitim ve sosyal, sportif, kültürel ve eğlence faaliyetlerine katılmasına izin verilmediğini, maruz kaldığı muameleler nedeniyle insan onurunun zedelendiğini ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmekte ve gereğinin yapılmasını talep etmektedir.

B. Muhatap Kurumun Yanıtı

66. İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte, Kurum idaresi;

• Başvuranın ALES'e giremediği iddialarına ilişkin olarak söz konusu uygulamanın 677 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4 üncü maddesine dayandığı ifade etmiştir.

• Ceza İnfaz Kurumu, başvuranın avukat görüşme süresinin kısıtlı olması ve görüşlerinin kayıt altına alınması nedeniyle mağdur olduğu iddialarına ilişkin olarak, 23 Temmuz 2016 tarih ve 29779 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 6ncı maddesi ve İ... Cumhuriyet Başsavcılığının 07/10/2016 tarih ve B.M.2016/30331 sayılı tedbir konulu yazısı gereği İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu) tarafından alınan 28/11/2016 tarih ve 2016/5284 sayılı karar ile FETÖ/PDY örgüt üyeliği kapsamında yürütülen soruşturmalar nedeniyle tutuklu bulunan kişilerin tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içerisinde olmak koşuluyla kurum tarafından yapılacak bir düzenleme ile her bir tutuklunun haftada bir kez ve azami bir saat avukat ile görüştürüldüğü, bununla birlikte İ... Cumhuriyet Başsavcılığının 19/02/2018 tarih ve 2018/1265 B.M. sayılı tedbir kararlarının kaldırılması hakkında yazısı ve Cumhuriyet Başsavcılığının 23/07/2017 tarih ve B.M.2016/2768 Muh. sayılı yazısı ile 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 6/1-d maddesi uyarınca getirilen kısıtlamaların kaldırılmasının uygun bulunmasına müteakip, İdare ve Gözlem Kurulu tarafından 26/02/2018 tarih ve 2018/871 sayılı yeni bir karar alındığı, söz konusu karar ile "yetkili mercilerce haklarında herhangi bir kısıtlama kararı bulunmayan hükümlülerin mesai günlerinde, 09.00-17.00 saatleri arasında, bir defa iki saati geçmeyecek şekilde avukatları ile görüştürülmesine, yetkili mercilerce haklarında kısıtlama kararı bulunmayan tutukluların, mesai günlerinde 09.00-22.00 saatleri arasında bir defa iki saati geçmeyecek şekilde avukatları ile görüştürülmesine, hafta sonu avukat görüşü kabulünün yapılmamasına karar verildiği" belirtilmiştir.

• Başvuranın isteği dışında duruşmasının SEGBİS üzerinden görüldüğü iddialarına ilişkin olarak, başvuranın 22/01/2018 tarihli duruşması için Mahkemeden 15/08/2017 tarihinde celp yazısının geldiği ve söz konusu yazının 16/08/2017 tarihinde UYAP sistemine kaydedildiği, haftalık duruşma listelerinin UYAP sistemi üzerinden tarih girilerek otomatik olarak tanzim edildiği, ancak sistemselsel bir hata nedeniyle başvuranın tanzim edilen listede adının yer almadığının anlaşıldığı ve bu nedenle başvuranın duruşmada hazır edilemediği; durumdan ilgili mahkeme ile kurum hattından görüşme yapıldığında haberdar olduğu, başvuranın mağdur olmaması için SEGBİS sistemi kullanıldığı ve bir kasıt olmadığı belirtilmiştir.

• Başvuranın Kuruma geldiğinde çıplak arandığı ve kurum içinde çok fazla aramaya maruz kaldığı iddialarına ilişkin olarak Kuruma nakil olarak gelen bütün tutuklu ve hükümlülerin 5275 sayılı Ceza İnfaz ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 21 inci maddesinin 1'inci fıkrasına ve Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 129 uncu maddesinin 6'ncı fıkrasına uygun şekilde ve sıklıkta üst aramalarının yapıldığı ifade edilmiştir.

• Başvuranın kalabalık bir koğuştaki ve farklı suç gruplarıyla birlikte kalması nedeniyle mağdur olduğu iddialarına ilişkin olarak, başvuranın 5275 sayılı kanununun 63'üncü maddesinin 1'inci fıkrası ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük'ün 45'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına uygun olarak kuruma barındırıldığını, ayrıca 15 Temmuz hain darbe girişimi nedeniyle kurumda kapasite üstünde hükümlü ve tutuklu barındırıldığı ve kuruma sevklerin devam ettiği, bütün bu hususların birlikte değerlendirilerek oda ve koğuştaki yerleştirilmelerinin adil ve hakkaniyet çerçevesinde yapıldığı ifade edilmiştir. Başvuranın farklı suç gruplarından tutuklu ve hüküm özlülerle aynı koğuştaki kaldığı ve bu nedenle sorunlar yaşadığı iddialarına ilişkin olarak ise başvuranın 5275 sayılı kanununun 63'üncü maddesinin 1 inci fıkrasına uygun bir şekilde tutulduğu ve yerleştirmelerin mevzuata uygun olarak yapıldığı, oda ve koğuştaki farklı suç grubu tutukluların bir arada kalmasına yönelik İdare ve Gözlem Kurulununun 16/10/2017 tarih ve 2017/4603 sayılı bir kararı olduğu ifade edilmiştir.

• Başvuranın koğuştaki bahçesinin üstünün fens teli ile örtülü olması nedeniyle psikolojisinin bozulduğu iddialarına ilişkin olarak söz konusu uygulamanın 5275 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinin 1 inci fıkrasının a bendi kapsamında ve Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğününün 07/04/2017 tarih ve 2017/5234 sayılı yazısına binaen alınan 20/11/2017 tarih ve 2017/5234 sayılı İdare ve Gözlem Kurulu Kararı çerçevesinde yapıldığı belirtilmiştir.

• Başvuranın kurum doktorundan yeterince faydalanamadığı ve kontrollerinin aksadığı iddialarına ilişkin olarak, başvuranın, kuruma nakil olarak geldiği 11/04/2017 tarihinden 14/12/2018 tarihine kadar, A... Ceza İnfaz Kurumları Kampüs Devlet Hastanesinin ve A... Devlet Hastanesinin farklı polikliniklerine 13 adet sevkinin olduğu; 17.01.2017 ile 27.08.2018 tarihleri arasında kurum revirinde 23 defa muayene olduğunu; ayrıca mahpusların mağdur olmaması için hakkaniyet çerçevesinde oda ve koğuştaki için revir günü belirlendiği, acil durumlarda ise hem kurum doktoruna hem de 112 Acil Yardım Servisine haber verildiği ve sağlık memurları tarafından hastalara müdahale edildiği, hükümlü ve tutukluların ilgili

hekimlerce yapılan muayeneler neticesinde uygun görülmesi durumunda sevkinin yapıldığı ifade edilmiştir. Başvuranın kelepçeli bir şekilde hastaneye sevkinin yapıldığı iddialarına ilişkin olarak ise, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının a bendi uyarınca kurumda tutulan bütün hükümlü ve tutuklarının Hastane ve Mahkeme sevklerinde görevli Jandarma personelleri tarafından olası firar girişimlerini önleme amaçlı kelepçeli götürüldüğü belirtilmiş, Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 22.11.2012 tarih ve 2012/10125-13242 sayılı kararına atıfla ceza infaz kurumların özel şartları ve kuralları olan kurumlar olduğunu, kişi hürriyetinin kanundan kaynaklanan yetkiye dayanılarak kısıtlandığı kurumlarda belirli bir disiplinin sağlanmasının da yine mevzuat gereği zorunlu olduğunu, bu nedenle söz konusu uygulamanın bir hak ihlaline yol açmadığını öne sürülmüştür.

- Başvuranın açık ve kapalı görüşlerde sürelere dikkat edilmediği, ailesi ile 20 dakika görüştürüldüğü ve ziyaretçilerine kötü davranıldığı iddialarına ilişkin olarak, görüşlerin 45 dakika olduğu, başvuranın ailesinin ziyaretlere geç geldiği ve bu nedenle ziyaret saatlerinde bir değişiklik yapılmadığı, girişte başvuranın ailesine kötü davranıldığı iddialarına ilişkin başvuranın dilekçesinde somut bir ibare bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca, 18/08/2016 tarih ve 29805 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikte yer alan hükümlere uygun bir biçimde İdare ve Gözlem Kurulunun 26/11/2016 tarih ve 2016/5284 sayılı bir karar aldığı ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda hükümlü ve tutuklular için düzenlenen ziyaret programında 2 ayda bir kez olmak üzere açık ziyaret yaptırılmasına karar verildiği ifade edilmiştir. Hafta sonları yaptırılan çocuk görüşlerine ilişkin olarak ise İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının, ceza infaz kurumunda kapasitenin üstünde hükümlü ve tutuklu barındırması ile personel durumu ve kurumun mevcut düzeni ve güvenlik durumu göz önünde bulundurularak OHAL süresince kurumdaki tüm hükümlü ve tutukluların ve bazı terör örgütü mensuplarının okula giden çocukları ile ikinci kez yaptıkları hafta sonu görüşlerinin yaptırılmamasına karar verildiği ifade edilmiştir.

- Başvuranın eş görüşmesinden yararlandırılmadığı iddialarına ilişkin olarak, eş görüşmesinin Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddelerine uygun bir şekilde yapıldığı öne sürülmüştür.

- Başvuranın dilekçelerine cevap verilmediği ve dilekçeleri üzerine yapılan işlemlerden haberdar edilmediği iddialarına ilişkin olarak, mahpusların yazdığı dilekçeleri sabah sayımında vardiya memurlarına teslim ettikleri, yazılan tüm dilekçelerin kurumun Başmemurluğu tarafından tasnif edilerek ilgili birimlere havale edildiği, bütün mahpusların dilekçelerinin ilgili mevzuat kapsamında ilgili makam ve kurumlara ileildiği, kanuna ve usule uygun olmayan dilekçeler hakkında mahpuslara aynı gün bilgi verildiği ve söz konusu mahpuslardan aynı gün tekrar dilekçe alındığı, bu kapsamda başvuranın 40 dilekçesinin çıkış yaptığı ve dilekçelerine gelen cevapların da kendisine tebliğ edildiğine dair Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) dosyasında tebliğ-tebellüğ belgelerinin olduğunun tespit edildiği ifade edilmiştir.

• Başvuranın belirli tür ve renkteki kıyafetler ile kullanılmış kıyafetlerinin kendisine verilmediği iddialarına ilişkin olarak kurumun uygulamalarının Ceza İnfaz Kurumunda Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 7'nci maddesi ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 64'ncü maddesinin 2'nci fıkrasına dayandığı ve ilgili mevzuata aykırı olmadığını ifade etmiştir.

• Başvuranın ailesi tarafından getirilen kitapların kendisine verilmediği ve kütüphaneden sınırlı olarak faydalanabildiği iddialarına ilişkin olarak, Adalet Bakanlığının 16.11.2016 tarih ve 66708689-2014.99.00-E.3196/131111 sayılı "Ders Kitapları ve Diğer Kitaplar" konulu yazısı uyarınca ziyaretçiler tarafından getirilen kitap vb. yayınların ders kitabı veya mensup olduğu dine ait kutsal kitap olmadıkça terör örgütü mensubu hükümlü ve tutuklulara OHAL boyunca verilemeyeceğinden söz konusu kitapların başvuranın ziyaretçisine verilmek üzere emanet eşya deposunda tutulduğunu ve kurum kütüphanesinde bulunan 3700 civarında kitaptan hükümlü ve tutukluların her zaman faydalanabildiğini ifade etmiştir.

• Başvuranın ceza infaz kurumunda düzenlenen kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlere kendisine ayrımcılık yapılarak katılmasına izin verilmediği iddialarına ilişkin olarak söz konusu hususta 5275 sayılı kanununun 6'ncı maddesinin 1'nci fıkrasının a bendi uyarınca kurumda asayiş, güvenlik ve düzeni sağlamak adına İdare ve Gözlem Kurulunun 10/01/2018 tarih ve 2018/165 sayılı kararı ile güvenlik tedbiri alındığı, söz konusu karara karşı İnfaz Hakimliği ve Ağır Ceza Mahkemeleri nezdinde başvuranın itiraz hakkı olduğu ifade edilmiştir.

C. Başvuranın Cevabı

67. Başvuran, ceza infaz kurumunun yazılı görüşüne ilişkin cevabi yazısında, eğitim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak infaz hakimliğine başvurduğu; avukatla görüşme hakkı üzerinde sınırlandırılma kaldırılmış olsa da söz konusu tarihe kadar adil yargılanma ve savunma hakkının engellendiği; ayrıca kendisine bilgilendirme yapılmadan SEGBİS üzerinden duruşmasının görülmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği; kaldığı koğuşun çok kalabalık olduğu ve bu durumdan olumsuz etkilendiği ve ceza infaz kurumunun adil ve hakkaniyetli bir dağılım yapmadığına inandığı ve bütün koğuşlarda eşit sayıda hükümlü ve tutuklu bulunmadığını düşündüğü; farklı suç gruplarıyla 29 Mayıs 2018 tarihinde birlikte tutulmasına son verildiği ancak birlikte tutulduğu süre boyunca bu durumdan olumsuz etkilendiği; bahçenin üzerinin fens teli ile kapatılması nedeniyle psikolojisinin bozulduğu ve diğer adli ve terör hükümlü ve tutuklularının koğuşlarının avlularında fens teli olmamasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu; Kurum revirinden yeterince faydalanamadığını kurum memurlarının ve doktorunun da ifade ettiği, acil durumlarda revir gününü beklemelerinin söylendiği, ilaçlarının teminin ve tedavisinin çoğunlukla aksadığı, sevk için aylarca beklediğini ve kontrollerinin aksadığı, kelepçeyle muayene edildiği ve muayene sırasında yanında görevli bulunması nedeniyle doktorla rahat konuşamadığı; özellikle açık görüşlerde ziyaret hakkının ihlal edildiği, ziyaretçilerinin zamanında gelmesine rağmen kurumdan kaynaklanan sorunlar, yani ziyaretçilerin kampüs içerisinde araç beklemesi ve güvenlik taramasını yapan cihazın bozuk olması nedeniyle geç kaldığı, ziyaretçilerine kötü davranıldığını ailesinin ve kızının kendisini ziyaret etmekte isteksiz olması neticesinde öğrendiği; açık görüşlerin iki ayda bir yapılması ve çocuk görüşmelerindeki sınırlandırmalar nedeniyle aile sorunları yaşadığı, ödül

ve teşvikten faydalanmasını engelleyecek bir durumun olmamasına rağmen eş görüşünden ödül olarak faydalandırılmamasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu; dilekçelerine ilişkin tesis edilen işlemler hakkında kurum tarafından kendisine herhangi bir bilgi veya evrak çıkış numarası verilmediği, bu durumun başvuruda kapalı mektup gönderme ihtiyacı doğurduğu; hiçbir geliri olmadığı için yeni kıyafet almasının imkânsız olduğu ve kurumun yalnızca eski kıyafetlerle yeni kıyafetleri değiştirdiği, ancak kendisinin kullanılabilir halde olan eski kıyafetlerin kuruma kabul edilmesini talep ettiği; kurum kütüphanesinden iki ya da üç haftada bir kitap talep edilebildiği ve talep ettiği kitap sayısına bakılmaksızın kendisine bir kitap verildiği veya hiç verilmediği, kurumdaki diğer terör ve adli hükümlü ve tutukluların her türlü sosyal, kültürel ve sportif faaliyete katılabilmemesinin ayrımcılık yasağını ihlal ettiği; iddialarını yinelemiş ve gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

D. Değerlendirme

68. Başvurunun, 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 48 inci maddesinde aranan ön inceleme şartlarını taşıdığı görülmüş ve bu nedenle mezkûr Yönetmeliğin 49'uncu maddesinin 5'inci fıkrası doğrultusunda inceleme ve araştırma aşamasına geçilmiştir.

69. Başvuranın iddialarına ilişkin olarak İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu tarafından sunulan yazılı görüşte tüm iddialara tek tek yanıt verildiği, bununla birlikte başvuranın, söz konusu yanıtlar üzerine sunduğu yazılı görüşte, adil yargılanmaya, kalabalıklaşmaya ve farklı suç gruplarıyla birlikte tutulmasına, sağlık hakkına erişime ve kelepçe ile sevklerinin yapılmasına, mektup alma ve göndermeye, ziyaretlere ve ödüllendirmeye, kıyafetlerinin verilmemesine, kütüphaneden faydalanmaya, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerden faydalanmaya, fens teline ve ayrımcılık yasağına yönelik iddialarını sürdürdüğü görülmektedir. Dolayısıyla, başvuranın herhangi bir ihlale maruz kalıp kalmadığı yönündeki değerlendirme, bu hususlar ile sınırlı olacaktır.

70. Başvuranın iddiaları, ceza infaz kurumu idaresinin yanıtları, ekteki bilgi ve belgeler, mevcut yasal mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirildiğinde;

a) Kabul edilebilirlik Yönünden

aa. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki İddiaları bakımından

71. Başvuran; ceza infaz kurumunda tutuklu bulunduğu sürede müdafisiyle görüşmelerine sayı ve zaman sınırı konulduğunu, görüşmelerini kamera kaydına alınarak gerçekleştirebildiğini ve kendi isteği dışında duruşmasının SEGBİS üzerinden yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuranın, özgürlüğünden mahrum bırakılmış olsa dahi hakkındaki soruşturma ve yargılama süreçlerinde yapılan uygulamalar nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkin şikâyetlerinin 6701 sayılı kanunun 17'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında yer alan “yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler” kapsamına girdiği değerlendirilmektedir. Bu nedenle başvuranın adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının kabul edilmez olduğuna karar verilmesi gerekir.

bb. Ayrımcılık Yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları bakımından

72. Başvuranın FETÖ/PDY tutuklusunu ceza infaz kurumunda düzenlenen kültürel, sosyal ve sportif faaliyetler ile ödüllendirme ile ilgili olarak eş görüşmesinden faydalandırılmadığına ve tutulduğu koğunun avlusuna diğer tutuklu veya hükümlülerinkinden farklı olarak fens teli çekildiğine ilişkin iddialarının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu öne sürmektedir. Bilindiği üzere, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna 6701 sayılı kanunun 3'üncü maddesinde düzenlenen ayrımcılık temellerinden herhangi birine dayanarak ayrımcılık yasağı ihlali konusunda başvuru yapılabilmektedir. Hâlihazırda söz konusu dilekçeye konu ayrımcılık iddialarının, sayılan temellerden herhangi birine dayanmadığı değerlendirildiğinden başvuranın ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının kabul edilmez olduğuna karar verilmesi gerekir.

cc. Başvuranın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Ulusal Önleme Mekanizması Görevi kapsamında ileri sürdüğü ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin İddiaları bakımından

73. Başvuranın Ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına giren iddialarının kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden bulunmadığından kalabalıklaşmaya ve farklı suç gruplarıyla belirli bir süre birlikte tutulmasına, fens teline, sağlık hakkına erişime, kelepçe ile sevklerinin yapılmasına, ziyaretlere ve ödüllendirmeye, dilekçe ve haberleşme hakkına, hükümlünün giydirilmesine, kütüphaneden faydalandırılmamasına, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlere ilişkin iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b) Esas İncelemesi Yönünden

74. Başvuranın kabul edilebilir olduğuna karar verilen ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Ulusal Önleme Mekanizması Görevi Kapsamındaki ileri sürdüğü İddiaları ile ilgili olarak;

aa. Fiziksel Koşullarla Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

75. Kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı yerlerde kötü muamele olarak kabul edilebilecek hususların farklı şekillerde tezahür etmesi mümkündür. “Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahpuslar için bir ceza infaz kurumundaki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Ceza infaz kurumlarındaki yaşam, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden mahpuslar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir” (AYM, Turan Günana, B. Numarası: 2013/3550, 19/11/2014 § 37).

76. Bir muamelenin Anayasa'nın 17'nci maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiğini ifade etmek gerekir. Her olayda asgari eşğin aşılmış somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır.

77. Başvuran kaldığı koğuşun kalabalık olmasından olumsuz etkilendiğini öne sürmektedir. Avrupa Cezaevi Kurallarına göre “Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olabildiğince özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metreküp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır.”

78. Bir cezaevindeki bütün hizmetlerin ve faaliyetlerin, planlanandan daha çok kişinin olması durumunda olumsuz yönde etkilenmesi mümkündür. Kalabalıklaşma nedeniyle ilgili kurumdaki genel yaşam kalitesi, belki de çok ciddi biçimde düşecektir. Ayrıca cezaevindeki veya cezaevinin bir bölümündeki aşırı kalabalıklaşmanın, fiziksel açıdan insanlık dışı veya aşağılayıcı düzeye gelebilecek nitelikte olması da mümkündür.

79. Başvuran, 23 kişiyle birlikte sağlıksız koşullarda kaldığını, tek bir tuvalet olduğunu, koğuşun havasız olduğunu ve temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını iddia etmektedir. Bu noktada AYM'nin de ifade ettiği üzere “Türkiye'nin 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kaldığını ve ülke genelinde FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu değerlendirilen kişiler hakkında soruşturma başlatılıp bu soruşturmalar kapsamında pek çok kişi hakkında tutuklama tedbiri uygulandığını yeniden hatırlatmak gerekir. Bu öngörülemeyen durum sonucunda ülke genelindeki tutuklu sayısı çok kısa süre -birkaç gün- içinde on binlerle ifade edilen sayılarla artmıştır” (AYM, Mehmet Hanifi Baki § 48).

80. Somut olayda başvuran tek bir tuvalet bulunmasından, yerde uyumak zorunda kalmasından ve koğuşun kirli olmasından olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte başvuran; yatağını başka mahpuslarla paylaştığını, bir veya birkaç kişi ile birlikte uyumak mecburiyetinde kaldığını veya diğer mahpuslarla nöbetleşe uyumak zorunda bırakıldığını öne sürmemiştir. Başvuran, kendisine düzenli biçimde muhafaza edilen ayrı bir yatak ile temiz tutulmasının sağlanması için gerekli sıklıkta değiştirilen ayrı ve uygun bir yatak takımı sağlanmadığını, zaman zaman ranzadaki yatakta uyuyamaması ve/veya kalabalık nedeniyle meydana gelen karışıklık ve gürültü sonucu uyuma koşullarının kötüleştiğinden de bahsetmemiştir. Başvuran koğuşun kirli olmasından şikayet etmekle beraber her mahpusun kendisinin ve içinde yaşadığı ortamın temizliğine uygun davranışlar göstermesi gerektiği de göz önünde bulundurulmalıdır (bkz. paragraf 37). Bu durumda başvuranın kendisine ayrılmış yerdeki yatakta uyuyup ranzadaki yataklarda uyuyamamasının başvuranın üzerinde ağır bir bedensel ve ruhsal yük oluşturduğu söylenemeyecektir.

81. Ayrıca, başvuran farklı suç gruplarıyla belirli bir süre bir arada tutulmasından olumsuz etkilendiğini öne sürmektedir. Nelson Mandela Kurallarına göre “Koğuş sisteminin uygulandığı yerlerde, aynı koğuşa bu şartlar altında birbirleri ile uyuşabilecek kişiler dikkatle seçilerek yerleştirilir.” Benzer şekilde 5275 sayılı Kanunun 23'üncü, 24'üncü ve 113 maddeleri de mahpusların yerleştirilmesinde suç gruplarının değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

82. Somut olayda ceza infaz kurumunun başvuranın farklı suç gruplarıyla birlikte kaldığı iddialarını doğrudan reddetmediği; İdare ve Gözlem Kurulunun, ceza infaz kurumunda kapasite üstü tutuklu ve hükümlü barındırılması ve bu sayının artmasının öngörülmesi nedeniyle

herhangi bir olağanüstü durumun yaşanmaması, asayiş ve güvenlik yönünden sıkıntılara mahal verilmemesi için zorunluluk nedeniyle farklı suç gruplarındaki hükümlü ve tutukluların yerleştirilmesi kararı aldığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte dosya üzerinden yapılan incelemede başvuranın farklı suç gruplarıyla birlikte barındırılmasına son verildiği de anlaşılmaktadır. Bu durumda başvuranın kurumda yaşanan kalabalıklaşmayla bağlantılı olarak geçici bir süre farklı suç gruplarıyla bir arada bulundurulmasının başvuranın üzerinde ağır bir ruhsal yük oluşturduğu değerlendirilmemektedir. Ancak yine de, ilgili mevzuat ve kurumun olanakları dahilinde mahpusların koğuşlara yerleştirilmesinde suç gruplarının her zaman göz önünde bulundurulması gerektiği değerlendirilmektedir.

83. Başvuran FETÖ/PDY kapsamında tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu koğuşunun avlusunda fens teli olmasından olumsuz etkilendiğini öne sürmektedir. Ceza infaz kurumu 5275 sayılı kanunun 6'ncı maddesinin 1'nci fıkrasının (a) bendi uyarınca Adalet Bakanlığının ilgili yazısı ve İdare ve Gözlem Kurulu kararının kurumda güvenlik ve asayişi sağlama amacıyla böyle bir uygulama olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu İdare ve Gözlem Kurulu kararına göre terör örgütü mensubu hükümlü ve tutukluların kendi aralarında yasa dışı olarak örgütsel amaçlı olarak haberleşmelerinin ve ilerleyen dönemlerde gerçekleşmesi muhtemel (fırar, isyan, dışarıdan isyan vb.) olayların engellenmesi ve Kurumda asayiş ve güvenliğin sağlanması amacıyla Silahlı Terör Örgütü mensubu hükümlü ve tutukluların barındırıldıkları koğuş ve odaların havalandırma bahçelerinin üzerine tel file çekilmesine karar verilmiştir.

84. FETÖ/PDY'nin yapısının karmaşıklığı ve örgütsel ilişkinin sıklığı ile OHAL kararının gerekçeleri dikkate alındığında söz konusu soruşturmalar kapsamında çok sayıda kişinin tutuklanması üzerine bu kişilerin aynı ceza infaz kurumlarında bir araya gelmesinin ve örgütsel faaliyetlerine devam etmelerinin muhtemel olduğu açıktır (E.T., 28/6). Bu nedenle söz konusu uygulamanın meşru bir nedeni olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte, ceza infaz kurumuna ölçsüz veya aşırı bir yük getirmedikçe; mahpusların kendi aralarında yasadışı olarak haberleşmelerini önleyecek alternatif yöntemlerin araştırılmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

bb. Sağlık Hakkı ile Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

85. Başvuran; kurum revirinden yeterince faydalanamadığından ve sağlık hakkına erişemediğinden şikâyet etmektedir. Nelson Mandela Kuralları'na göre "Mahpuslara sağlık hizmeti sağlanması devletin bir sorumluluğudur. Mahpuslar, toplumda mevcut olan sağlık hizmet standartlarına sahip olmalıdır ve yasal statüleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaksızın ücretsiz olarak gerekli sağlık hizmetlerine erişebilmelidir." Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, mahpusların tedavisi zor bir hastalığının olması, özgürlüğünden mahrum bırakılanların iyilik halinin korunması kapsamında devletlere bir takım yükümlülükler getirebilmektedir (*Arutyunyan v. Rusya*, §71). Bu çerçevede kimi durumlarda mahpuslara gerekli tıbbi yardımın verilmemesi işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmesine neden olabilmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan hasta bir kimseye gerekli tıbbi yardımın verilmemesi acil bir duruma yol açmışsa veya kişinin 'yoğun ve uzun süreli acı çekmesine' sebep olmuşsa, insanlık dışı muamele yasağı ihlal edilmiş olabilir.

86. Somut olayda başvuran sağlık hakkına erişemediğini öne sürmektedir. Ceza infaz kurumu ise başvuranın farklı polikliniklere 13 sevkini olduğunu; ayrıca başvuranın kurum revirinde 20.01.2017-30.08.2018 tarihleri arasında 23 defa muayenesinin yapıldığına ilişkin kayıtları iletmiştir. Dosya üzerinden yapılan incelemede başvuranın sağlık hakkına erişemediği iddialarının acil bir duruma yol açtığı veya kişinin ‘yoğun ve uzun süreli acı çekmesine’ sebep olacak düzeyde eriştiği kanaatine varılmasını gerektirecek somut herhangi bir delil bulunmadığı değerlendirilmektedir.

87. Başvuran ayrıca hastane sevklerinin kelepçe ile yapıldığından ve hasta-doktor mahremiyetine dikkat edilmemesinden şikâyet etmektedir. AİHM’e göre nakil sırasında kelepçe gibi hareketi kısıtlayıcı araçların kullanılması, hukuka uygun bir tutma kararıyla ilgili olarak uygulanması ve makul ölçüde gerekli olandan fazla güç kullanmayı içermemesi veya kişinin kelepçeli halini kamuya ifşa etme amacı taşımaması halinde, Sözleşme’nin 3. maddesi bakımından bir sorun doğurmamaktadır. Bu işlemin uygulanmasında kişinin kaçma, yaralamaya veya bir zarara sebebiyet verme riski bulunup bulunmadığı ile tıbbi tedavi için hastaneye sevkini kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır (*AİHM, Henaf v. Fransa, §48*).

88. Somut olayda; ceza infaz kurumunun başvuranın sevklerinin kelepçe ile yapıldığını reddetmediği; mevzuata uygun bir şekilde hükümlü ve tutukluların olası firar girişimlerinin önlenmesi amacıyla kelepçe ile sevk edildiğini ifade ettiği; ancak başvuranın firar girişimi; kendisine veya başkasına zarar verme ihtimaline ilişkin somut bir veri sunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte dosya üzerinden yapılan incelemede başvuranın kelepçeli bir şekilde sevk edilmesinin makul ölçüde gerekli olandan fazla güç kullanmayı içerdiği veya kişinin kelepçeli halini kamuya ifşa etme amacı taşıdığı kanaatine varılmasına neden olacak somut bilgilerin sunulmadığı da değerlendirilmektedir.

cc. Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı ile Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

89. Başvuran ziyaret sürelerine dikkat edilmediğini öne sürmüştür. Mahpusların, ziyaret, görüş, telefonla görüşme, yani ‘dış dünya ile ilişkileri’, mahpusların yeniden sosyalleşmesi ve topluma kazandırılması bakımından önem taşımaktadır (*Y.S. §18/8*). Nelson Mandela Kurallarına göre “Mahpusların gerekli gözetim altında, düzenli aralıklarla aile ve arkadaşlarıyla iletişim kurmalarına izin verilir.” 5275 sayılı Kanunun 83 üncü maddesi de mahpusların ziyaret hakkını güvence altına almaktadır.

90. Başvuran ziyaret sürelerinin 20 dakika sürdüğünü iddia etmiş; ceza infaz kurumu ise görüşlerin 45’er dakika olduğunu, başvuranın ailesinin gecikmesi nedeniyle görüşme sürelerinin kısaldığını öne sürmüştür. Somut olayda, başvuranın ziyaretçilerinin geciktirildiğini kabul ettiği ve gecikmeler nedeniyle kimi ziyaretlerde başvuranın ziyaretlerinin öngörülen görüşme süresinden kısa sürdüğü anlaşılmaktadır. Dosya üzerinden yapılan incelemede, şikâyet konusu eylemlerin fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecelerinin değerlendirilmesi neticesinde başvuranın ziyaret sürelerinin 5275 sayılı kanuna aykırı olarak ve sistematik bir şekilde kısıtlanmadığı kanaatine varılmıştır. Bununla birlikte; AİHM’in de belirttiği üzere mahkûmun yakınları ile bağlantıda kalmasının, özel ve aile hayatına saygı hakkının esaslı unsurlarından olduğu ve cezaevi idaresinin bu konuda gerekli yardımı sağlaması

gerektiği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır (*AIHM, Messina v. İtalya § 61*). Bu bağlamda özellikle mahpuslarla ailesinin görüşmesini engelleyen veya kısıtlayan aksaklıklarının ceza infaz kurumundan kaynaklanması durumunda; kurum idaresinin bu durumu telafi edici yöntemlere başvurmasının hakların etkin kullanımına katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

91. Başvuran, ayrıca; ziyaretçilerine kötü muamelede bulunduğunu ileri sürmektedir. İşkence ve kötü muamele yasağının ceza infaz kurumuna yakınlarını ziyarete gelen kişileri de kapsadığı ve kurum personelinin ziyaretçilere karşı tutumunun insan onurunu koruyacak şekilde olması gerektiği açıktır. Nelson Mandela Kurallarına göre de “Ziyaretçilerin aranması ve kuruma alınma prosedürleri aşağılayıcı olmamalıdır.”

92. Somut olayda başvuran ziyaretçilerine kötü muamelede bulunduğunu iddia etmektedir. Bu bağlamda başvuranın iddialarını destekleyebilmesi için kanıtları toplamakta karşılaşılabileceği objektif zorlukların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ancak yine de bu gibi durumlarda başvuranın şikâyetleri hakkında detaylı ve tutarlı bilgiler sunması gerektiği; bu nedenle de başvuranın ihlal iddialarını temellendiremediği ve herhangi bir somut delili ortaya koyamadığı değerlendirilmektedir.

93. Başvuran, hafta sonu yapılan çocuk görüşlerinin yaptırılmaması nedeniyle çocuğundan uzak kaldığını ve aile ilişkilerinin bozulduğunu öne sürmektedir. Ceza İnfaz Kurumu, hafta sonu yapılan çocuk görüşlerinin İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile yaptırılmadığını kabul etmektedir. Buna göre ilgili mevzuata uygun olarak ceza infaz kurumunda kapasitenin üstünde hükümlü ve tutuklu barındırması ile personel durumu ve kurumun mevcut düzeni ve güvenlik durumu göz önünde bulundurularak OHAL süresince kurumdaki tüm hükümlü ve tutukluların ve bazı terör örgütü mensuplarının okula giden çocukları ile ikinci kez yaptıkları hafta sonu görüşlerinin yaptırılmamasına karar verilmiştir. Bununla birlikte, OHAL dönemi öncesinde özellikle mahpusların eğitim gören çocukları ile görüşebilmeleri için hafta sonu görüşlerinin yaptırıldığı; ancak kurumda kapasite üstü hükümlü ve tutuklu barındırılması ve güvenlik gerekçesiyle söz konusu görüşmelerin OHAL boyunca yaptırılmayacağı ifade edilmiştir. Bu uygulamanın başvuranın eğitim gören çocukları ile ceza infaz kurumunda görüşme imkanını önemli ölçüde kısıtladığının kabul edilmesi gerekmektedir. Öte yandan İdare ve gözlem kurulu kararının meşru bir nedeni olduğu da değerlendirilmektedir. Ancak yine de hem Çocuk Hakları Sözleşmesi hem de Anayasamızda geçen “çocuğun yüksek yararı” ilkesinin ebeveynleri ceza infaz kurumunda bulunan çocuklar bakımından da her zaman göz önünde bulundurulması gerektiği değerlendirilmektedir.

94. Başvuran ödüllendirilmesine engel olan bir durum olmamasına rağmen eş görüşünden faydalanamadığından ve aile planlaması yapamamasından şikâyet etmektedir. Ceza infaz kurumu ise eş görüşmesinin bir hak değil bir teşvik olduğunu ve ödüllendirme hususunda idarenin takdir yetkisi olduğunu öne sürmektedir.

95. Eş görüşmesi uygulaması, aile birliğini korumak ve kişilerin yeniden topluma kazandırılmasını kolaylaştırmayı amaçlayan bir uygulamadır. Uluslararası Sözleşmeler ve özellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında, eş ziyareti tanıma yönünde pozitif bir yükümlülük bulunmamaktadır. Ayrıca Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında

Yönetmelik'e göre de "Hükümlü ve tutuklulara ödül verilirken bunların bir hak değil, teşvik esaslı ayrıcalık olarak verilebileceği göz ardı edilemez." Bu nedenle "eş ziyareti" uygulamasının mahpuslara tanınmış bir hak olmadığı değerlendirilmektedir.

dd. Hükümlünün Giydirilmesi ile Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

96. Başvuran belirli renk ve türdeki giysilerin verilmediğinden ve eski kıyafetlerinin kullanılmış giysileri ile değiştirilmediğinden şikâyet etmektedir. Avrupa Cezaevi Kurallarının "Kıyafet ve yatak" başlıklı 20.3. maddesine göre "Tüm kıyafetler uygun koşullarda saklanmalı ve ihtiyaç olduğunda değiştirilmelidir." Ceza İnfaz Kurumunda Bulundurulacak Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmeliğin 7'inci maddesi de mahpusların eskiyen giysilerinin yenileriyle değiştirileceğini ifade etmektedir.

97. Somut olayda başvuran maddi durumu nedeniyle yeni kıyafet almasının mümkün olmadığından ve giyilebilecek halde olan eski kıyafetlerinin kuruma alınmamasından şikâyet etmektedir. Ceza infaz kurumu belirli tür ve renkteki kıyafetlerin kuruma alınmadığını ve mevzuata uygun bir şekilde eski kıyafetlerin yenileriyle değiştirildiğini ileri sürmektedir. Buna göre kurumda görev yapan infaz koruma memurlarının formalarının renklerinde ve benzeri olan giysilerin mahpuslara güvenlik amacıyla verilmediği ifade edilmektedir. Söz konusu sınırlandırmanın meşru bir amaca dayandığı ve mevzuata uygun olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ceza infaz kurumu başvuranın giyilebilir halde olan eski kıyafetlerinin kuruma alınıp alınmadığı veyahut hangi gerekçelerle alınmadığı hususunda açık bir bilgi vermemiştir. Başvuranın ceza infaz kurumunda bulunması nedeniyle tamamıyla yeni giysiler alacak maddi durumunun olmamasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle mevzuatın getirdiği kısıtlamalar ile her olaya özgü özel koşullar göz önünde bulundurularak mahpusların kıyafet ihtiyacının giderilmesi için gerekli kolaylığın gösterilmesi, gerekli görülmesi durumunda 5275 sayılı Kanunun 64'üncü maddesinin 1'inci fıkra hükümlerinin uygulanmasının gerektiği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte başvuranın, mevcut kıyafetlerinin mevsim şartlarına uygun veya insan onuru ile bağdaşmayacak bir halde olup olmadığı hususlarında da bir açıklama yapmadığı not edilmektedir.

ee. Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlere Erişememe ile Bağlantılı Olarak Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

98. Başvuran kurum kütüphanesinden sınırlı bir şekilde faydalanabildiğinden şikâyet etmektedir. Nelson Mandela Kuralları'na göre "Mahpusların gazete, dergi veya kurumların özel yayınlarını okumaları, radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olmaları sağlanır." 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 62'nci maddesi de mahpusların dergi, gazete, kitap gibi süreli ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkını güvenceye almıştır.

99. Somut olayda başvuran, kütüphaneden kısıtlı olarak faydalanabildiğini ve ziyaretçilerinin getirdiği kitapların kendisine verilmediğini öne sürmektedir. Ceza infaz kurumu, başvuranın ailesi tarafından getirilen kitapların Adalet Bakanlığının 16.11.2016 tarihli yazısına binaen verilmediğini, buna göre "terör örgütü mensubu hükümlü ve tutuklulara kargo,

posta yoluyla gönderilen veya ziyaretçileri tarafından getirilen ders kitapları ve mensup olduğu dine ait kutsal kitapların haricinde her türden kitap, dergi, broşür, fotoğraf, gazete, basılı olmayan evrak, fotokopi ile çoğaltılmış evrak vb. yayınların ziyaretçisine verilmek üzere emanet eşya deposunda muhafaza edilmesi” gerekmektedir. Başvuranın, kargo yoluyla veya ziyaretçilerinden kitap almasına izin verilmediğini ifade etmekle beraber söz konusu kitapların ders kitabı veya mensup olduğu dine ait kutsal kitap olup olmadığı hususunda bir bilgi vermediği göz önünde bulundurulmaktadır.

100. Başvuran, kargo veya ziyaretçileri tarafından getirilen kitapların kendisine verilmemesinin yanı sıra kurum kütüphanesinden yeterince faydalanamadığından da şikâyet etmektedir. Ceza infaz kurumu ise kurum kütüphanesinde 3700 civarı kitap bulunduğunu ve mahpusların talep ettiklerinde kütüphaneden faydalanabildiğini ifade etmektedir. Başvuran ise iki ya da üç haftada bir kitap talep etmesine rağmen taleplerinin bir kısmının karşılandığını veya hiç karşılanmadığını öne sürmektedir. Ceza infaz kurumunda meydana gelen kalabalıklaşmaya bağlı olarak, kurum kütüphanesinin mahpusların taleplerini karşılamakta yetersiz kalabileceğinin mümkün olabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte; Adalet Bakanlığının ilgili yazısı ve ceza infaz kurumundaki kalabalıklaşmanın birlikte göz önünde bulundurulmasının gerektiği ve ceza infaz kurumunun kütüphanenin zenginleştirilmesi dahil çeşitli önlemler alarak mahpusların kütüphaneden daha etkin bir şekilde faydalanmasını sağlamanın önemli olduğu değerlendirilmektedir. Sonuç olarak başvuranın sınırlı da olsa kurum kütüphanesinden faydalanabildiği ve süreli yayınlara erişim konusunda bir şikâyette bulunmadığı da göz önünde bulundurulmaktadır.

101. Başvuran, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlere katılamamasından şikâyet etmektedir. 5275 sayılı Kanunun “Kültür ve Sanat Etkinliklerine Katılma, İfade Özgürlüğü” başlıklı 60’ıncı maddesi ceza infaz kurumlarında, olanaklar elverdiğince, kültürün ve sanatın çeşitli dallarını temsil eden programlar hazırlanmasını güvence altına almıştır. Nelson Mandela Kurallarına göre de “cezaevi idareleri ve diğer yetkili makamlar, düzeltici, ahlaki, manevi, sosyal ve sağlık - spor temelli - nitelikler taşıyanlar da dâhil olmak üzere eğitim, mesleki eğitim, iş ve uygun, mevcut olan başka destek türlerini sunmalıdır.”

102. Somut olayda başvuranın kurumda düzenlenen kültürel, sosyal ve sportif etkinliklere katılmadığı anlaşılmaktadır. Ceza infaz kurumu, 5275 sayılı Kanunun 6’ncı maddesinin 1’inci fıkrasına uygun olarak kurumda asayiş, güvenlik ve düzeni sağlamak adına spor, sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili güvenlik tedbiri alındığını, bu çerçevede İ... 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulunun (İdare ve Gözlem Kurulu) 10/01/2018 tarih ve 2018/165 sayılı bir kararı bulunduğunu ifade etmiştir. İdare ve Gözlem Kurulunun söz konusu kararına göre kurumda hükümlü ve tutuklu sayısının sürekli artarak değişmesi ve buna bağlı olarak odalarda kalan hükümlü ve tutukluların yer değiştirmesi, farklı terör örgütü üyesi hükümlü ve tutukluların kuruma sevk veya nakil olarak gelmesi güvenlik ve asayiş tedbirlerinin alınmasını gerektirmiştir. Bu nedenle silahlı terör örgütü üyesi hükümlü ve tutuklularının, kurumun fiziksel durumu göz önünde bulundurulduğundan ve güvenlik bakımından tehlike yaratacağı değerlendirildiğinden bir süre spor faaliyetleri için geçici olarak odalarından çıkartılmayacağına karar verilmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu kararında söz konusu

hususla ilişkin alınan tedbirin geçici olduğunu ifade etmiş olsa da tedbirin ne kadar süre ile uygulanacağı veya söz konusu tedbirin kaldırılabilmesi için belirtilen “kurumun fiziki şartlarının uygun olması ve iç güvenliğin sağlanması” şartının yerine getirilip getirilmediğinin ne sıklıkta gözden geçirileceğine ilişkin bir süre belirtmemiştir. Bu kapsamda ceza infaz kurumunun mahpusların kurumda düzenlenen kültürel, sosyal ve sportif faaliyetlerden mümkün olduğunca faydalanabilmesi için gerekli şartların gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda belirli aralıklarla değerlendirme yapmasının söz konusu hakların güvence altına alınmasına yardımcı olabileceği değerlendirilmektedir.

103. Bununla birlikte başvuranın sosyal ve kültürel faaliyetlere katılamasa da açık havadan yararlandırmaya ilişkin bir şikâyeti bulunmadığı ve bu süre zarfında açık havada egzersiz yapma gibi sportif faaliyetlerde bulunabileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yapılan değerlendirmede, Ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi, disiplinin ve güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

104. Somut olaya özgü şekilde tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; ceza infaz kurumlarında kötü muamele kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Ceza infaz kurumu koşulları bu bağlamda olayın kendine özgü koşullarına göre söz konusu yasak kapsamında değerlendirilebilir. Bununla birlikte tutulmaya ilişkin koşulların söz konusu uygulamanın niteliğinden kaynaklanan ve özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinin ötesinde asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Somut olaydaki tutulma koşulları ayrı ayrı ve başvuran üzerindeki toplu etkileri hesaba katılarak değerlendirildiğinde söz konusu asgari eşik derecesinin aşılmadığından insan hakları ihlali olmadığı sonucuna varılmıştır.

VI. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. Başvuranın adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının 6701 sayılı kanunun 17’inci maddesinin 4’üncü fıkrasında yer alan “yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler” kapsamına girmesi nedeniyle KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuranın ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarının 6701 sayılı Kanunun 3’üncü maddesinde düzenlenen ayrımcılık temellerinden herhangi birine dayanmaması nedeniyle KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvuranın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Ulusal Önleme Mekanizması Görevi kapsamında ileri sürdüğü ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının incelenbilirlik yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Ulusal Önleme Mekanizması Görevi kapsamında ileri sürülen ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmesi sonucunda başvuruda, 6701 sayılı Kanunun 18’inci maddesinin 4’üncü fıkrası doğrultusunda İNSAN HAKLARI İHLALİ OLMADIĞINA,

5. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,

6. Kararın KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yoluna başvurulabileceğine,

26.03.2019 tarihinde, Mehmet ALTUNTAŞ'ın ilave görüşü, Safet BALIN'ın karşıoyuyla, OYÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

Süleyman ARSLAN
Başkan

Cemil KILIÇ
Üye

Halil KALABALIK
Üye

Hıdır YILDIRIM
Üye

Mehmet ALTUNTAŞ
Üye

Mehmet Emin GENÇ
Üye

Safet BALIN
Üye

İLAVE GÖRÜŞ

Kurul kararının 94'üncü maddesine ek olarak sunduğum görüşüm aşağıda yer almaktadır.

1) Bir cezaevinde kalan mahpusun "**Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelikle yer alan kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan evli hükümlü ve tutuklulara, kurum personelinin yakın nezareti olmaksızın eşleri ile mahrem görüşme imkanının infaz kurumu müdürlerinin inisiyatifine bırakılmasının iyi yönetim ilkeleri ve hakkaniyete aykırılığı iddiası ve eş ile mahrem görüşmenin tıpkı telefonla görüş, açık görüş ve kapalı görüş gibi bağımsız bir hak olarak tanınması**" talebinin insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler, anayasamızda yer alan hak ve özgürlüklere ilişkin maddeler ve **insan haklarının dinamik ve hak ve özgürlükler lehine sürekli bir gelişmeye açık özelliği** göz önüne alındığında bir hak olarak tanınmasının mümkün olabilecek bir konu olarak değerlendirmekteyim.

İlgili uluslararası mevzuat:

İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin 12'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca; "Aile, cemiyetin tabii ve temel unsurudur, cemiyet ve devlet tarafından korunmak hakkını haizdir. "Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin "Ailenin korunması" başlıklı 23'üncü maddesi uyarınca; "Aile toplumun doğal ve esaslı bir birimidir ve aile, toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir. Evlilik çağındaki her erkek ve kadının evlenme ve aile kurma hakkı hukuk tarafından tanınır"

İlgili ulusal mevzuat:

13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Ödüllendirme" kenar başlıklı 51. Maddesi uyarınca: "(1) Kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, iyileştirme etkinliklerine ilgileri ve uyumları, kurum düzenine karşı tutumları, kendilerine verilen işlerdeki gayretleri gibi beklenen davranış ve tutumları gösteren hükümlülere teşvik esas ayrıcalıklar tanınır. Ödüllendirme sisteminin esas ve usulleri tüzükte gösterilir." 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) "Ödüllendirme" kenar başlıklı 159. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca; "Kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, iyileştirme etkinliklerine ilgileri ve uyumları, kurum düzenine karşı tutumları, kendilerine verilen işlerde gayretleri gibi beklenen davranış ve tutumları gösteren hükümlülere teşvik esaslı ayrıcalıklar tanınır."

Dünyadaki uygulamalara ilişkin bazı örnekler:

Mahpus erkeklerin eşleriyle görüşmelerine izin verilmesi, ilk olarak 1900'lü yılların başında Missisipi'de Afro-Amerikan mahpuslar için gerçekleşmiştir. Mahpusların sakinleştirilmesi ve rehabilite edilmesi amacıyla izin verilen bu uygulama, daha sonra Dünyanın farklı ülkelerinde yaygınlaşmıştır.¹ ***Eş ile mahrem görüşme yapabilme bazı ülkelerde hak olarak bazı ülkelerde ise ödül olarak tanınmıştır.*** Bazı ülkelerde eş ile mahrem görüşme uygulaması şu şekildedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde son 6 ayda iyi halli tutum sergileyen mahpuslara eş ziyareti verilmektedir. Brezilya'da haftada bir eş ziyareti tanınmakta olup resmi nikahlı bulunma şartı aranmamaktadır. Fransa'da aile görüşmeleri için özel apartman daireleri bulunmaktadır. Danimarka'da 8 yıldan fazla hapis cezası bulunan mahpuslar, eşleriyle 47 saatlik ziyaret haklarını özel apartman dairelerinde kullanmaktadır. İspanya'da ayda bir eş ziyareti hakkı bulunmaktadır. Görüşmeler özel odalarda gerçekleştirilmektedir. Eşlerin her ikisi de mahpus ise yalnızca aynı ceza infaz kurumunda bulunmak şartıyla yalnızca 20 dakika görüşebilmektedirler. Belçika'da açık ceza infaz kurumunda bulunan çiftlerin her üç ayda bir üç gece evde kalma hakları bulunmaktadır. Mahpusun tehlikelilik arz etmesi durumunda eş ile görüşmesi ancak eşinin de mahpus olmasına bağlıdır. ***Rusya'da mahpusların her yıl iki kez 72 saatlik eş ile görüşmelerine izin verilmektedir.***² Görüşme, ceza infaz kurumlarındaki özel odalarda gerçekleştirilmektedir.³ Kanada'da eş ziyaretinden de kapsamlı bir içeriğe sahip olan "özel aile ziyaretleri"nden 3 ayda bir 72 saate kadar her mahpus yararlanabilmekte olup sadece 3 grup mahpus bu haktan yararlanamamaktadır: Bunlar, hâlâ aile içi şiddet gösterme riski taşıdığına karar verilenler; refakatsiz aile ile görüşmesi geçici olarak yasaklananlar; hücrede (special handling unit) olan, hücreye konma kararı verilmekte olan ya da hücreye konma kararı onaylanmış gönderilmeyi bekleyenlerdir. Bu ziyaretten yararlanabilecek olanlar ise eş, nikahsız eş (common law partner), çocuklar, anne-baba, üvey anne-baba, kardeşler, büyük anne-baba,

1 <https://www.economist.com/international/2013/11/02/no-laughing-matter>

2 http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/812165.stm

3 <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/aile-odasinin-da-bir-siniri-olacak21580712>

üyeyi olduğu düşünce kuruluşunun başkanı ve mahpus olmama kaydıyla yakın akrabalarından biridir.⁴

Uluslararası mevzuat ve AİHM içtihatları incelendiğinde hükümlü ve tutukluların cinsel birliktelik taleplerine imkân tanıyan "eş ziyareti" uygulamasının, şimdilik uluslararası insan hakları hukuku kapsamında tanınmış bir hak olmadığı görülmekle⁵ birlikte bunun ileride bir hak haline gelmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. AİHM de eş ile mahrem görüşme olarak adlandırılan uygulamaya ilişkin önüne gelen bir davada; *AİHS'e taraf devletlerin yarısından fazlasının eş ziyaretine izin verdiğini belirtmiş ve bunu iyi uygulama örneği olarak onaylamış* olması çok önemlidir. Ancak Sözleşmenin taraf devletlere eş ile mahrem görüşme hakkının tanınması konusunda pozitif bir yükümlülük yüklenmediğini belirtmiştir.⁶ Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT)'nin 2 Nolu Genel Raporu'nun 51 Nolu Paragrafına göre; "Mahkûmların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahkûmlara aileleriyle veya yakın arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkânı verilmelidir. **Buradaki temel prensip, dış dünyayla temasın desteklenmesi olmalıdır; bu tür temasın sınırlandırılması sadece kayda değer güvenlik endişeleri veya kaynak kısıtlılığı nedenlerine dayandırılabilir.** CPT'nin de ifade ettiği gibi, mahpusların dış dünyayla iletişimlerinin sınırlandırılması kayda değer güvenlik endişeleri veya kaynak kısıtlılığı nedenlerine dayandırılabilir. Eş ile görüşmenin bir hak olarak tanınması gerektiğine ilişkin taraflara pozitif bir yükümlülük yüklenmemiş olmakla birlikte, yapılan bu ödüllendirmenin yasal, meşru ve orantılı sebeplerle sınırlandırılması mümkündür. Bununla birlikte, bir hak veya iznin kullanılmasının imkânsız hale getirilmesi ya da önemli ölçüde güçleştirilmesi noktasında devletlerin negatif yükümlülüklerini ihlal ettikleri ve orantısız müdahalede buldukları kabul edilecektir.⁷ Nitekim Avrupa Cezaevi Kuralları da 60'ncı maddesi verilen hiçbir disiplin cezasının, mahpusun ailesiyle olan bağlantısının tamamen yasaklanmasını içermemesi gerektiğini emretmektedir. Gülmez v. Türkiye kararında AİHM de, başvuranın ziyaretçi kabul etme hakkı üzerinde disiplin cezaları yoluyla bir yıldır uygulanan kısıtlamanın, neredeyse hakkın kullanımını ortadan kaldırması sebebiyle AİHS' in 8. maddesi kapsamında aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına başlı başına müdahale teşkil ettiği kanısına varmıştır.⁸ Mahkeme, AİHS'in 8'inci maddesi bağlamında bir bireyin özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkında yapılan herhangi bir müdahalenin "hukukilik", "meşru amaç" ve "demokratik bir toplumda gerekli olma" şartlarını taşıması durumunda, Sözleşmenin 8'inci maddesinin ihlaline karar vermektedir.⁹ Eşle mahrem görüşme ödülü bilindiği üzere mahpusların aileleri ile görüşmeleri açısından getirilmiş tek olanak olmayıp açık görüş, kapalı görüş ve telefonla görüş haklarına ek, teşvik esaslı bir kurumdur. Bu düzenlemeyle **öngörülen amaç mahpusun kendisine veya eşine zarar verme ihtimal, bulunan durumlarda olası tehlikelerin önüne geçilmesi ve kurum içerisinde de örnek davranışların yaygınlaştırılmasıdır.** Bu ödülün bir

⁴ Abdurrahman EREN, "Bir İnsan Hakkı Olarak Hükümlü ve Tutukluların "Eş Ziyareti" Hakkı", s.9

⁵ EREN, s.17

⁶ AİHM, Başvuru Numarası:44362/04, Dickson v. Birleşik Krallık, p. 77-81

⁷ EREN, s. 13

⁸ AHİM, Başvuru Numarası: 16330/02, Gülmez v. Türkiye, p. 42-43.

⁹ Osman Doğru ve Atilla Nalbant, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar (Cilt 2), Ankara, s. 10

hak yerine ödül biçiminde tanınmasının güvenlik gerekçesine dayandırılması demokratik bir toplumda uygulanabilecek ölçülü bir müdahale olduğu anlamlarına gelmekte olduğu ifade edilmesine rağmen çok farklı ve orantısız uygulamaların olduğu görülmekte, mahpusların ödül dahi olsa mahrem görüşme hakkından faydalandırılmadığı bu uygulamanın istisna hale getirildiği görülmektedir. Ayrıca mahrem görüşme güvenlik gerekçesi ile sınırlandırılabilirken bu güvenliğin açık görüşte nasıl sağlanabildiği de ciddi bir soru olarak ifade edilebilir. Mahpusun eşine zarar vermesi ihtimali varsa her halükarda eşi açık görüşe gelmeyecektir ve hem açık görüş hem de mahrem görüş bu çerçevede anlamsız hale gelecektir. Buradan yola çıkılarak açık görüşe izin verilebilecek imkânlar sağlanıyorsa pek ala aynı sürede mahrem görüşmeye de imkan sağlanabilecektir. ***Eş ziyareti mevzuatımızda bir hak olarak değil ödül olarak tanınmış ise de ödülün şartlarının zorlaştırılarak ödülün faydalanılmasının önemli ölçüde güçleştirilmesi ya da imkânsız hale getirilmesi durumunda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğinden bahsedilecektir.*** Bununla birlikte, eş ziyaretinin bir hak olarak tanınmaması tek başına ihlal anlamına gelmeyebileceği söylene de AİHM'nin genel yaklaşımına bakıldığında hak ve özgürlükleri genişletici tanımların ve uygulamalardan memnun kalacağını en azından buna karşı çıkmayacağı söylenebilir.

Daha önceleri bir hak olarak görülmemekle birlikte Avrupa Konseyine üye ülkeler tarafından kadın, çocuk, engelli ve yaşlı hakları pek çok konu pozitif ayrımcılık noktasına gelen yasal düzenlemeler ve uygulamalarla sıradan hak talep edilir hale gelmiştir. ***İnsan haklarının dinamik yapısı gereği*** tarihi ve kültürel mirasın korunması, uzayın kirletilmesinin önlenmesi, gıda ve beslenme hakkı, barış hakkı ve su hakkı gibi sürekli yeni hak ve özgürlük türleri ve konuları ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede insan neslinin korunması ve sürdürülebilirliği konusu ile doğrudan ilişkili olan mahpusların eşleriyle telefon ve yüz yüze görüşme hak ve statülerinden çok farklı bir anlam ifade eden ***mahrem görüşmenin cinsel birleşme yoluyla insan neslinin devamına katkı sağlayacak oldukça hayati bir uygulama ve hak konusu*** olduğunda şüphe duyulmamasını ve ülkemizde de uygulanması gerektiğini düşünmekteyim.

İrk dil dil etnik kökenine, düşüncesine ve inancına bakılmaksızın yalnızca insan olması ve eşit onur ve haklara sahip olması sebebiyle cezaevinde (tutuklu, hükümlü ve hükümlü) mahpusların bu imkândan bir ödül olarak değil insan onurunun gereği bir hak olarak yararlandırılmasının daha isabetli olacağına inanmaktayım.

Kurum uzmanlarından aldığım bilgiler çerçevesinde; başvurunun talebi olan mahrem görüşme konusunun ***cezaevi yönetimi tarafından ödül çerçevesinde olsa dahi bir yıl süre ile hiçbir şekilde kullandırılmamış olması*** uygulamada bir sistemin olmadığını ve suiistimale açık olduğu izlenimini uyandırmaktadır.

Başvurunun mahrem görüşme talebinin yargı tarafından reddedilmesi durumunda üçüncü taraf olan eşinin de dolaylı olarak yargı kararından etkilendiği göz önüne alınarak ***ödül yönetmeliği çerçevesinde mevcut mahrem oda uygulamasının ve sonuçlarının suçların şahsiliği genel hukuk ilkesi ile çelişmektedir.***

Hak ve özgürlükler arasında bir tercihte bulunmak gerektiğinde insanlığın menfaatine olanı tercih edilmelidir. Kuruluş amacı suçluları cezalandırma yanında topluma ıslah edilmiş

bireyleri kazandırmak olan cezaevlerinin cezaevi ve disiplini sağlamak ile Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin "Ailenin korunması" başlıklı 23'üncü maddesinde açıkça belirtilen "Aile toplumun doğal ve esaslı bir birimidir ve aile, toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahiptir. Uluslararası mevzuatta ve AİHM içtihatlarından pozitif bir yükümlülük doğurmasa da bunun bir hak olarak tanınmasının önünde her hangi bir engel gözükmemekte bilakis dünyada bazı ülkelerde bu uygulamanın olduğu bir imkan ve hak olarak tanındığı görülmektedir.

Evlilik çağındaki her erkek ve kadının evlenme ve aile kurma hakkı hukuk tarafından tanınır" hükmü arasında bir tercihte bulunmak gerektiğinde ödül yoluyla kişilerin disiplinize edilmesi için başka yollar denenip uygulama altyapısı hazırlanarak ölçülü biçimde ***ailenin korunması yani mahrem görüşmenin bir hak olarak tanınması konusu tercih edilmesinin daha insani ve hak temelli bir yaklaşım*** olacağını düşünmekteyim.

Mehmet ALTUNTAŞ
Kurul Üyesi

KARŞI OY GEREKÇESİ

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun asli görevlerinden biri de özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmektir.

Başvurular kenar başlığını taşıyan Kanunun 17/2'nci maddesinde;

İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder.

Yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin başvurular işleme konmaz.

Kanunun 17/8 maddesinde özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvuruları hakkında 17'nci madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

Kanunun ihlal incelemeleri kenar başlıklı 18'inci maddesinde de Kurum, başvuruları ve resen yaptığı incelemeleri başvuru ve resen inceleme kararı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırır. Bu süre, Başkan tarafından bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç ay uzatılabilir; denmektedir.

Kanunun bu hükümleri emredicidir.

Yukarıdaki mevzuat doğrultusunda başvuru dosyası incelendiğinde;

1- Kanunun 17/2'nci maddesindeki "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder." hükmü dikkate alınmadığı gibi yargı yetkisinin kullanılmasını gerektirecek bir işlem başvuru konusu edilmiştir.

2- Ayrıca başvuru tarihi 09.02.2018 olmasına rağmen Kurul gündemine 26.03.2019 tarihinde gelmiştir. Kurumun, başvuruları ve resen yaptığı incelemeleri başvuru ve resen

inceleme kararı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırması gerekir. (Bu süre, Başkan tarafından bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç ay uzatılabilir)

Kanunun bu amir hükümlerine aykırı bir şekilde ihlal incelemesi yapılması ve ihlal incelemesi için de kanunun öngördüğü sürenin makul sayılamayacak ölçüde aşılmış olması sebebi ile;

Başvurunun işleminden kaldırılması gerektiği görüş ve kanaatiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Safet BALIN
Üye